

נר לשולחן שבת

אדר - ימי שמחה

גליון 784 תשפ"ב

לע"ג הר"ר שמעון ב"ר דב זצ"ל
נלב"ע ט"ו אדר תשל"א
מנוחתו כבוד ויהנסבורג

משנכנס אדר מרבין בימי פורים

ז' אדר: בעיר איספלטרו העלילו עלילת שוא על היהודים. ראשי הקהל הועמדו לדין ובראשם רב העיר, הגאון רבי דוד פרדו, ה"חסדי דוד". בחסדי שמים יצאו כולם לחופשי והסכנה חלפה. היה זה ז' באדר, לאות זכרון קבעו תענית ציבור ופורים לזכר הנס. רבי דוד תיקן סליחות ופיוטים ליום זה: "בקום עלינו אדם בליעל טמא ומצורע. יום קמו עלינו אויבים מבני קדר, עם נבל, קוף ודרדר... בחודש שנים עשר הוא חודש אדר. נמנו וגמרו לא יצא החייט במחטו, לא יזכר שם ישראל עוד..." ("למנצח לדוד" וס"ה)

בקהילת קובנה חגגו פורים בח' אדר

בשנת תצ"א פרצה שריפה גדולה בעיר קובנה שהחריבה את העיר. מאז במשך יובל שנים היו חיי היהודים בקובנה מלאי עינויים ורדיפות, גירושים ואסונות, משפטים וסכסוכים. בכל שנות הרעה לא זנחו הגויים את שנאתם ליהודים, בעיקר חרה להם שהיהודים בכשרונם ניצלו את ההזדמנות ורכשו בזל מגרשי בתים שנספרו מחוץ לגיטו ובנו עליהם בתים. לאחר שנודע להם כי ליהודים אבדו בעת השריפה התעודות המעידות על זכות ישיבתם בעיר, תבעה העירייה את גירושם מהעיר בהסתמך על מגילות עתיקות של מלכי פולין האוסרים על יהודים את הישיבה בקובנה.

כך בשנת תקנ"ג יצא פסק דין המורה על גירוש היהודים מתחום עיריית קובנה והחרמת רכושם - זה היה "הגירוש הראשון". רובם עקרו מהתחום השיפוטי של העירייה. חלקם אולצו לבקש מקלט בעיירה וילמפולי הסמוכה וחלקם נותרו בגבול העיר, במקום הנקרא "חצר המלך", שם ישבו צפופים ודחוקים. הכניסה לקובנה הותרה ליהודים רק ביום השוק! לאחר זמן החלו היהודים שוב מופיעים בשוקי קובנה. הדבר עורר שוב את קנאתם של "העירוניים" להפטר מהתחרות עם היהודים. ימי המנוחה לא ארכו הרבה, חמש שנים אחר הגירוש נבחר ראש עיר חדש, פּרָזֶר, צורר מובהק. על פי יוזמתו והסתתרו התנפלו הגויים על רובע היהודים, פרעו וטבחו, בית התפילה היה לשריפת אש וגירשו את יהודי קובנה - הגירוש השני. באותם שנים התפרסמה משפחת סולובייצ'יק לתהילה. האחים רבי משה ורבי אברהם סולובייצ'יק פתחו במערכה משפטית נגד ראש העיר. המשפט התקיים בוורשה. היהודים נתמכו בידי הדוכס קרל רדזוויל ומשפחתו. הפסק חייב את עיריית קובנה לשלם ליהודים חמש עשרה אלף זהובים וכן את הוצאות המשפט, וראש העיר נידון לשבועיים מאסר! היה זה ח' אדר ב' שנת תקמ"ג 1783. את "מגילת קובנה" היו קוראים בבית המדרש הישן בקובנה בשושן פורים, לאות הודאה על תשועת ישראל.

(לתולדות היהודים בקובנה, "יהודי ליטא")

י' באדר "פורים פובידל"

בקהילת יונגבונצלאו שבצ'כיה קבעו "פורים פובידל" - "פורים ריבת שזיפיים" ביום י' באדר מפני מעשה שהיה. גוי נוצרי מת לאחר שאכל ריבת שזיפיים שבתו קנתה אצל היהודי דוד ברנדייס. העלילו עליו שהרעיל את הגוי. סכנת מוות ריחפה על כל הקהילה. משהוברר שאותו גוי היה חולה שחפת ומת ממחלתו זו - רווח ליהודים וקבעו פורים. רבי דוד ברנדייס חיבר מגילה, בה סיפר את סיפור הנס וקראה "שיר המעלות לדוד".

ח-ט' באדר היו ימים טובים לישראל - "ימי תרועת המטר", לפי שבימים אלו, בשנים שחונות התפללו לגשמים ונענו! (מג"ת י"ב)

* **"ג' באדר:** הושלמה בניית בית המקדש השני בימי הורדוס. 'מי שלא ראה בנין הורדוס, לא ראה בנין נאה'. (ב"ב ג:) ג"א תש"נ.

* **"יום טוריינוס":** מצאו בתו של טוריינוס הרוגה סמוך ללוד... תפס טוריינוס את האחים לוליינוס ופפוס בעיר לוד ורצה להורגם... לא אזז משם עד שבאו שני שרים מרומי והרגוהו במיתה משונה, פצעו מוחו בגזרי עצים! (תענית י"ה)

* **"ג' אדר - יום ניקנור":** בכל יום היה ניקנור מפקד חיל הפילים ושר צבא אנטיוכוס מניף ידו על יהודה וירושלים, נגד בית המקדש, מגדף ומחרף: 'מתי תיפול לידי וארמסנה'. כשגברה מלכות חשמונאי, חתכו את ראשו וקיצצו בהונות ידיו ורגליו, אמרו: "פה שדיבר בגאווה וידים שהיו מניפות נגד יהודה וירושלים ובית המקדש, תעשה בהם נקמה", ואותו יום קבעוהו ליום טוב.

* **"ד' אדר, "פורים":** אסתר ומרדכי, המן הרשע ואחשוורוש.

* **"פורים רומניה":** בשנת של"ד, הבישוף גזר לשרוף את היהודים בבית הקברות בעצם יום הפורים. אבל כבד ירד על העיר. היהודים נקהלו, צמו, אמרו סליחות ווידו. השתדלן ישעיהו בן משה, מזכיר המושל הצליח להטות את לב המושל לחוס על היהודים. יהודי רומאן קיבלו לשמוח בכל שנה בחג הפורים שמחה כפולה, פורים ראשון ופורים שני.

* **"פורים רודוס":** תחילת הפרשה היתה ביום י"ג אדר א', שנת ת"ר. נער נוצרי יצא לטייל באי ולא שב לביתו. מושל רודוס, יוסוף פחה הורה על חיפושים נרחבים, אך הנער לא נמצא. לתושבי האי היוונים לא היה ספק שהנער נפל קרבן בידי היהודים. חוץ משנאת עולם הרגילה, היוונים רצו להתנקם ביהודים על התחרות עמהם בענף שליית הספוגים. בלחץ הכמורה היוונית אורטודוקסית והקונסולים האירופים חסם יוסוף פחה את הרובע היהודי. ואסר להכניס מזון ומים. כלא את רבה של רודוס ונכבדי הקהל ועינה אותם באכזריות. בעקבות התערבותו בפרשה של שלמה מאיר רוטשילד, ראש ענף המשפחה בוינה, החל לחץ בינלאומי לזכות את היהודים. ואכן, לאחר מספר חודשים ועדת חקירה עותומנית זיכתה באופן מלא את היהודים ופיטרה את יוסוף פחה מתפקידו. שנה אחר כך, ביום י"ד אדר הסולטן אבדילמג'יט הוציא "פירמון" כי עלילת הדם יסודה בשקר. עתה ברודוס חגגו פורים פעמיים. (השמועות ואומרות כי לבסוף הילד נמצא באי סירא...)

* **"פורים טריאסט":** בשנת תרט"ז עמד הכומר הרשע נובולי, לדרוש נגד היהודים, נעשה נס ומת, ונקבר בפורים בעת הסעודה.

"המן נפל, הנס נכפל, וביום פורים הראש נרים. כי הדרשן בדמות כושן דורש רעה, אותה שעה. רשת טמן לעם נבחר, וכמו המן אל יום מחר. גרון ניחר חלה נפגר מוות אגר כל רשתתו. אל א-ל נודה כי הוא פודה, גואל עמו כבוד לשמו". (ר. מורפורגו)

ראש העיר שהבין שהוא בבעיה, והכיר את כוחו הפוליטי החזק של וינסנט ניסה לשכנעו, אך ללא הועיל. לאחר זמן וינסנט, "המן החדש" השיג רוב במועצת העיר. בעקבות כך המועצה שלחה תלונה רשמית לקיסר על היהודים, שהם גורמים נזק לנוצרים, ובה דרישה לקצץ בזכויותיהם ולגרש חלק מהם. הקיסר דחה את דרישתם. הדבר הרגיז את וינסנט וחבריו. חברי הגילדות התנפלו על רחובות הגיטו. היהודים נלחמו בהם בגבורה והחזיקו מעמד יום ולילה, יהודים רבים נהרגו, לקראת הבוקר נכנעו. היהודים רוכזו בבית הקברות, שם הורו להם הצוררים לעזוב מיד את העיר, מבלי לקחת עמם דבר מרכושם, כך גורשו בחוסר כל. היהודים הגיעו תחילה אל הערים הסמוכות, ומשם נדדו בערי גרמניה. הסבל היה נורא, איש לא ידע כיצד תסתיים אומללותם.

ואז הגיעו ימי הניסים

כאשר הידיעות על חורבן קהילת פרנקפורט הגיעו לקיסר גרמניה מתיאס, חמתו בערה בו, שהרי היהודים נחשבו לרכושו הפרטי - 'עבדי הקיסר', ולפיכך התקפה עליהם נחשבה בעיניו כהתנכלות לאוצר המדינה, וראה בכך נסיון למרידה בו. הקיסר שלח שליח מיוחד אל עיריית פרנקפורט בדרישה לעצור את וינסנט, "המן החדש", ולהביאו למשפט, ואשר ליהודים ציווה להחזירם לעיר, לבנות מחדש בתיהם ולפצותם. וינסנט שהבין שכלתה אליו הרעה, המשיך בהתקוממות, עד שנתפס ונידון כמוורד במלכות. יום תלייתו נקבע לכ' אדר.

י"ט אדר א', שנת שע"ו¹⁶¹⁶, חזרו היהודים לפרנקפורט בהמון חוגג ובכבוד מלכים. נכנסו דרך שער העיר שבו הוצאו באותו הזמן ראשי המורדים לגרדום התלייה, וכך באותו שער, אלו צועדים לכבוד ואלו לדראון עולם...

גדודי חיילים עם דגלנים ומתופפים הלכו לפני היהודים. בראש שיירת הגולים צעדו שני פרנסי העדה, וכמנצחים, אחד נשא את נס הקיסר "נשר", והשני היכה בתוף לאות תרועת שמחה. לזכר הדבר נקראו הפרנסים מהיום הוא לכבוד בשמות המשפחה 'טרומלר'-מתופף, 'אדלר'-נשר, הוא אבי משפחת אדלר הנוודעת, מצאצאיה הגאון הצדיק רבי נתן אדלר.

החיילים ציוו על אנשי העיר לפנות את ערימות האשפה הענקיות שהם הערימו בכוונה בכניסה לגיטו. וכך נכנסה השיירה בכבוד גדול לרחוב היהודים.

היהודים הסירו את ראשו של וינסנט פטמילך מעמוד התלייה, ותלוהו על חומת העיר... את ביתו הרסו בפקודת הקיסר, במקומו הציבו "עמוד קלון", בו נכתב בגרמנית ובלטינית "מעשה וינסנט":

"קודם איבד בכיכר ההוצאה להורג שתי אצבעות, אחר כך את ראשו, אחר כך חתכו את גופו לארבעה חלקים, ותלו אותם בארבעה שערי העיר, ואת הראש תקעו ב"מגדל הנשר"... את אשתו ובנו גירשו לנצח מהארץ, ואת הבית ישרו עם האדמה... אני העמוד מוצב כאן בתורת אזהרה נאמנה!"

כך קבעו לדורות את י"ט באדר ליום תענית, ואת כ' ליום משתה ושמחה "פורים וינסנט". לזכר עולם נכתבה מגילת ויניץ לקרוא בה ביום זה.

החת"ס שהיה יליד העיר פרנקפורט, גם בהיותו בארץ אחרת, בפרשבורג הרחוקה ציין יום זה: "ומכל מקום אני נוהג להחמיר לסיים איזה ספר באותו היום "פורים פרנקפורט" - כדי שהסעודה תהיה בהיתר בלא פקפוק!"

(ש"ת חת"ס או"ח קצ"א)

כ' אדר: יום טוב במגילת תענית, כי חוני המעגל נענה היום. (א)
פעם אחת יצא רוב אדר ולא ירדו גשמים. שלחו לחוני המעגל: 'התפלל עלינו וירדו גשמים'. התפלל ולא ירדו גשמים. עג עוגה ועמד בתוכה ... אמר לפניו: 'ריבוננו של עולם, בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך' ... התחילו גשמים מנטפים ... אמר לפניו: 'לא כך שאלתי, אלא גשמי רצון ברכה ונדבה!' ירדו כתיקן, עד שעלו כל העם להר הבית מפני הגשמים. (תענית כג.)

* **"פורים ירבעם בן נבט בריטובה":** תושבי ריטובה בליטא סבלו קשות מהרוזן העריץ אגינסקי. בשנת תרכ"ג, לאחר תבוסת המרד הפולני נקרא הרוזן לפטרבורג למסור דין וחשבון על התנהגותו הבוגדנית כלפי שלטון הצאר. הרוזן שהבין מה צפוי לו, התאבד. היה זה ערב פורים. היהודים והליטאים התאחדו לשמחת פורים משותפת למפלתו של המן זה וערכו תהלוכה ברחוב העיר... אותו חג נרשם בפנקס הקהל בשם "פורים של ירבעם בן נבט!"

* **"פורים ברייש":** בשנת תקנ"א, בעיר ברייש במחוז שמפיין בצרפת נוצרי צורר היהודים הרג יהודי מנכבדי העיר. היהודים לא נחו ולא שקטו עד אשר נאסר אותו צורר ונידון למוות. פסק דינו הוצא לפועל ביום הפורים. היהודים הניחו עטרת קוצים על ראשו כשהובל לתליה ולשמחתם לא היה קץ. קיבלו להוסיף לפורים פורים שני.

לשם שינוי, כאן סוף הסיפור אינו פורים כלל וכלל: צוררים אחרים הלשינו לפני המלך פיליפ שהיהודים ראו בנידון דמות דיוקנו של ישו הנוצרי ולכן שמו עטרת קוצים בראשו... חמת המלך בערה וציווה לשרוף את יהודי ברייש, וקבע כי רק נערים עד גיל שלש עשרה ואלה שיתנצרו יותרו בחיים!

* **ט"ו אדר:** "שושן פורים" - "פורים דמוקפין".

* **ט"ז אדר:** "שיתסר". כורש מלך פרס מכריז על מתן רשות לבניית בית המקדש * ביום זה החלו לבנות את חומת ירושלים, לזכר זה עשאוהו יום טוב. שנת ג"א ש"צ.

(מג"ת)

* **י"ז אדר:** כשירד ינאי המלך להרוג את חכמי ישראל, ברחו לסוריה, התכנסו עליהם אויבים ועמדו להורגם, ניסים גדולים ארעו לחכמי ישראל ביום ההוא וניצלו מהם.

(מג"ת י"ב)

* **י"ח אדר, בתמן "פורים צנעא":** שרי המלך חרשו מזימות להשמיד את היהודים ולהרוג את המשנה למלך היהודי, אשר המלך עושה כדברו. פעם ב"חג הסוכר", הוא פורים יצא בן המלך לטייל עם שני שריו וסר בעצתם לרחוב היהודים, לראותם חוגגים. ברדת הנסיך מעל סוסו רצחוהו שני השרים ומיהרו להודיע למלך: 'נקמו היהודים את נקמת המן בבנך'.

המלך כעס וציווה לשים מצור על שכונת היהודים, ואם תוך שלשה ימים לא יסגירו את רוצח בנו ישרפו כולם חיים.

יהודי צנעא קראו צום והתכנסו לצעוק אל ה'. תפילתם עלתה למרומים, והנה ארע נס, הנסיך הנרצח התעורר משנת הנצח, אמר לאביו "שריך דקרונ", וחזר לשכב בארוננו.

המלך ציווה לתלות את רוצחי בנו על העץ וליהודים נהפך האבל לשמחה. קיימו וקיבלו לעשות ביום י"ז באדר יום צום ותפילה, ולמחרתו, י"ח באדר פורים שני, להודות על התשועה הגדולה שעשה הבורא איתם.

(ס"ה)

כ' אדר: "פורים ויניץ-וינסנט" בפרנקפורט

בשנת שע"ד¹⁶¹⁴ עלה הנסיך מתיאס על כס המלכות בגרמניה. העיר פרנקפורט נבחרה כמקום בו יערך טקס ההכתרה המפואר. ראש עיריית פרנקפורט כינס את המועצה, והודיע על ההחלטה, כשהוא מסביר שארוע ההכתרה יכניס לנו כסף רב. לפתע נשמע קול גס: "לא אנו נרויח מזה, אלא כפי שקורה תמיד, היהודים שעושקים אותנו הם שירויחו מכך..." היה זה וינסנט פטמילך ראש "גילדת האופים", איש חזק כשור ואלים. הוא הכריז שאם לא יסכימו לתביעתו לגרש חצי מיהודי העיר, ולהטיל על השאר קנסות, גזירות והגבלות, הרי שהאופים יחרימו את טקס ההכתרה!

כ"א באדר - בית המקדש: דריוש השני, בנם של אסתר ואחשוורוש עולה למלוכה, ובחכמה מיוחדת פועל ומתיר לשוב ולבנות את בית המקדש השני. שנת ג' ת"ח.

"פורים נרבונה": זה הנס היה בסיבת יהודי שהיכה דייג נוצרי על ראשו בכלי עץ, ועשה בו חבורה. ושמו אותו ביד רופא גוי, והרופא הרגו. ויתקבצו אליו אנשים ריקים וקמו להשמידנו. בחסדי שמים שהה באותה העת נרבונה שר המדינה דון אימריק, הוא הגן על היהודים, והשיב להם את השלל והביזה. וקבעו נרבונה יום זה פורים לזכרון הנס. שנת ד' תתקצ"ו, 1236.

פורים קאסאלי: לזכר הסרת המצור שהטילו הספרדים על העיר קאסאלי באיטליה. מתפללים בניגון ראש חודש. החזן שר "אתה הראת" כמו בשמחת תורה. מוציאים כל ספרי התורה ואומרים "ב פרקי תהלים. אחר כך החכם דורש מענינו של יום. (זכור לאברהם" תשנ"ב - סיפור הנס נמצא בתוך גניזת בית הכנסת בקאסאלי, שהוא בית הכנסת המעוצב ביותר באיטליה, שהוכרז אתר לאומי איטלקי! שם). לא הזכרתי את "פורים קסטיליה", שהוא ה"פורים" המוקדם ביותר אחרי פורים, אשר רבים מציינים אותו בכ"א אדר, וטעות בידם, כי לעניות דעתי מתבלבלים עמו ועם פורים קאסאלי... (נר לשולחן שבת")

כ"ב: ארע נס גדול ברומא. הבישופים נועדו להרוג את היהודים אם לא ימירו דתם. ביום זה היתה רעידת אדמה קשה, ואותם שחרשו רעה על היהודים נהרגו ונתבטלה הגזירה, שנת ה' ק"צ.

כ"ג: החלו שבעת ימי המילואים במשכן. (עיין פרשיות תצוה וצו)

כ"ד: בהשתדלותו של הנסיך גוליצין, המיניסטר על עניני הרוח ברוסיה, נתן הצאר אלכסנדר הראשון בשנת תקע"ז צו הידוע בכינויו "פקודת 1817", בו נכתב:

'וען כי במחוזות אחדים נהוגות מלשינויות נגד היהודים שהם רוצחים ילדי נוצרים ... עלילות אלו הוכחו פעמים רבות ... הואיל הוד מלכותו הרוממה ליתן צו לכל נציבי הפלכים למלא את רצון המלך שלא להאשים את היהודים ברצח ילדי נוצרים ללא ראיות ורק על פי דעה קדומה.'

האמת שזה עזר רק מעט... גם אחרי פקודה זו הקיסרים אלכסנדר וניקולאי, השרים ומושלי המדינות, בשנאתם אלינו עוד המשיכו להשתמש מדי פעם בנשק עלילות הדם!

כפי שהיה בעלילת הדם הנודעת בעיר וולוז'ין: הצאר אלכסנדר בעצמו נותן הצו, שהיה מטבעו הפכפך, בעוברו בוולוז'ין בשנת תקפ"ה 1825 ציווה על מושל רוסיה הלבנה, חובנסקי, שהיה צורר יהודים ידוע לחדש את החקירה בענין רצח פיודור הקטן, שנרצח באכזריות שנתיים קודם.

ארבעים ושנים יהודים נאסרו ועונו, אף אחד לא הודה במה שלא עשה. לבסוף המושל חובנסקי הודיע לשלטון בפטרבורג, כי הוא גילה את מבצעי הפשע: 'זהו פשע דתי - קהל יהודי ווילז' אשם'.

בעקבות כך באה פקודת הצאר: 'הנני נותן צו שכל בתי הכנסת יהיו סגורים על מנעול, חתומים. ואסור על היהודים להתאסף להתפלל, הן בבתי תפילה והן בבתי פרטיים'.

רק לאחר שנים של דיונים במועצה ובסנט, בחורף שנת תקצ"ה 1835 הוחלט לשחרר את היהודים ולפתוח את בתי הכנסת. ניקולאי הראשון חתם על פסק הדין, אך הוסיף בכתב ידו דברים שלא באו לידי פרסום:

'... עלי להוסיף שאין בי בטחון שהפשע לא נעשה על ידי יהודים. על פי הרבה מקרים של רציחות כעין זו נוכל לשער שיש בין היהודים קנאים פראים, או בני כת הזקוקים לדם נוצרים ... בקיצור אין אני סבור שמנהג זה נוהג אצל כל היהודים, אבל אין אני מוציא מכלל אפשרות שיש ביניהם קנאים נוראים זובחי אדם, כמו אצלנו הנוצרים'.

ברשעותו, הצאר ניקולאי לא הסכים לאשר את החלטת מועצת הממלכה לצוות על שרי הפלכים להתנהג להבא על פי פקודת שנת 1817 האוסרת האשמות יהודים ברציחת ילדי נוצרים "על סמך אמונה תפלה גרידא", שהרי במקצתה הודה... (ס"ה)

כ"ה: התבטלה צרת האינקוויזיציה בפורטוגל, שנת תק"פ. במחזור התפילה הספרדי באנגליה ובאמריקה, בתפילת "כל נדרי" עדיין נכלל הנוסח: "מי שבירך למען אחינו האסורים בבית הסוהר מן החקירה..." (כתר שם טוב)

כ"ו: מת נבוכדנצאר מלך בבל. (ירמיהו נ"ב ל"א, מלכים ב' כ"ה - "סדר עולם")

כ"ז: בני בבל פחדו להמליך עליהם את אויל מרווך. אמרו: 'איך אנו ממליכים אותך, כבר אביך נבוכדנצר מתפנה, יבוא ויהרוג אותנו... אמר להם: 'נבוכדנצר אבי מת ועבר מן העולם'. לא האמינו לו: 'לא יתכן, אביך הרגיו את כל הארץ וכל הממלכות! ציווה להוציא גופת אביו מקברו. הטיל על עקביו כבלי ברזל ... כך גררו את גופתו בחוצות העיר כנצר נתעב, לבטל את גזרותיו! בעת ההיא הוציא את יהויכין מכלאו, וירחצוהו בשמן ומיני בשמים, וידבר עמו טובות ויתן את כסאו מעל ... שנת ג' שס"ה.

כ"ח: יום טוב במגילת תענית, שגזרה המלכות שמד, שלא יעסקו בתורה ושלא ימולו ויחללו שבתות ... הפגינו בלילה. אמרו: 'אי שמים, לא אחיכם אנהנו?! לא בני אב אחד אנהנו?! מה נשתנינו מכל אומה שאתם גוזרים עלינו גזירות קשות?!' וביטלו.

"בלילה" - מתוך כך יזכרו אויביהם בניסים ובנפלאות שנעשו לישראל בלילה, יחושו לעצמם ויבטלו את הגזירה. ("בן יהודה" שם)

"פורים מצרים", הריגת השליט האכזר אחמד פחה, וכפי שנקרא בפי היהודים 'אחמד שטן', בידי קציניו, שנת רפ"ד.

"פורים מצרים"

"בשנת ה' אלפים רפ"ד, הסולטן סולימן השני מינה את אחד ממצביאיו אחמד שטאין הצ'רקסי למושל, לפחה במצרים. אחמד שטאין וכפי שנקרא בפי היהודים 'אחמד שטן' היה אוהב בצע, והחל לנגוש בעם והיה למושל עריץ ואכזר. כאשר גבר כוחו הובילה אותו יהירותו לרצות לשלוט לבדו במצרים.

הוא ציווה על הממונה על האוצר, הנגיד ר' אברהם קסטרו להטביע מטבעות על שמו. ר' אברהם שהיה נאמן לסולטן ברח לקושטא, ומסר לשלטונות על דבר המרד.

אז הרים אחמד פחה את נס המרד בגלוי, הכריז על עצמו כמלך מצרים, אסף את אנשי הצבא והיטה את לבבם בשלמונים לסייע לו. כבש את מצודת קהיר והרג רבים מחיילי הסולטן.

חיילי הצ'רקסים התפרצו לשכונת היהודים והחלו לגנוב ולהרוג. היהודים לקחו את 'כלי מלחמתם' ויצמו כל האנשים, הנשים והטף ויתפללו. ה' שמע תפילתם והצילם.

בשל בריחת ר' אברהם חמתו של אחמד שטן בערה בו ויבקש להנקם מאחיו, יהודי מצרים. על פי עצת יועציו השליך לכלא שנים עשר מראשי הקהילה היהודית בקהיר, ביניהם הרדב"ז.

לאחר הפצרות ותחנונים 'הסכים' אחמד פחה לפדות את האסירים תמורת סכום עתק. הוא הורה כי תוך שמונה ימים יביאו לו סך עצום של כסף, שלש מאות אלף פרחי זהב, סכום שהיה בלתי אפשרי להם, ואם לא יקנסם בחרב והרג.

כשהכסף בושש מלהגיע חרץ את דין יהודי קהיר למוות. אך בטרם הורה על ביצוע גזר הדין ארע הנס:

באותו יום התכנסו שלושה - סגן הפחה עלי בק, מוחמד בק וענאם אלחמזי, קציני צבא שנשארו בסתר נאמנים לסולטן ורק למראית עין עבדו את אחמד פחה, אותו שנאו שנהא עזה. בהתייעצות זו הם החליטו להתנקש בחייו. אספו שלושים חיילים וצעדו לעבר המצודה.

אחמד שהיה באותו הזמן בבית המרחץ חש לפתע פחד גדול וחשב כי שלושים החיילים הללו הינם צבא עצום... הוא התלבש בזריזות וברח עם קצת מחייליו. חיילי הסולטן השתלטו על המצודה, והרגו את הנותרים מחייליו של אחמד. לאחר מכן יצאו לרחובות מצרים וקראו: "יחי הסולטן סולימן". אנשי מצרים שמחו כולם ובפרט היהודים שמחו שמחה רבה והודו לה' על הצלתם מהעריץ.

באותו זמן הצדיק רבי שמואל סירליו, חתנו של מהר"י אבוהב, לקח כשלוש מאות ילדים מגיל י"ב ומטה, נסגר עמהם לצום ולהתפלל בבית הכנסת הגדול. התפללו בבכיות עד המנחה. נעתר ה' לתפילתם, וטרם שיצאו התבשרו שנהרג.

מיד אספו שלושת המפקדים אלפים מחיילי הסולטן, שלחו מרגלים לגלות היכן מסתתרים אחמד וחייליו. מצאום כשהם מסתתרים בשדה קני סוכר, בקרב שנערך הובס צבא אחמד.

אחמד שנמלט נתפס, וביום בו חשב להשמיד את היהודים כרתו את ראשו, הביאו לקהיר את ראשו על חודו של רומח, שהוצב בכיכר העיר לעיני כל.

ר' אברהם קסטרו שב מקושטא בכבוד, כמרדכי, עם הוראת הסולטן כי ימונה כמנהל אוצר המלך ויועץ למושל החדש.

קיבלו יהודי מצרים לחגוג את הימים כ"ז וכ"ח באדר לימי פורים, משלוח מנות ומתנות לאביונים, לזכר הצלתם מידי אחמד פשה שחשב לאבדם כהמן הרשע. וכתבו מגילה המגוללת את סיפור הנס, המנוסחת כמגילת אסתר.

(שבט יהודה, "עבודת אפרים", "מגילת פורים מצרים", "סדר הדורות" ועיי"ש)

"יום כ"ח לחודש אדר אין נופלים אפיים פה מצרים מפני הנס שנעשה בו בשנים קדמוניות. ברוך עושה נפלאות גדולות לבדו, פודה ומציל. ואין נופלים אפיים גם במנחה שלפניו.

בליל כ"ח קורין את מגילת הפורים בבית הכנסת העתיק והגדול בשכונת היהודים בקהיר - "למצריין" והיא נמצאת ביד איזה יחידים כתובה על נייר. ואם יחיני ה' אצווה לכותבה בלי נדר על קלף ובכתב אשורית, ותהי למקנת הקהל לקרוא בה.

ובשנת העיבור קורין אותה באדר השני, כיון שהוא נס הרבים עדיף לסמוך גאולה לגאולה".

(נהר מצרים" הל' נפ"א ה')

כמעט לסיום נציין פורים פרטי

פורים של הגאון ה"תוספות יום טוב": ר"ח אדר

בעת שהגאון רבי יום טוב הלר כיהן כרבה של פראג, בצדקותו לקח על עצמו את ניהול תשלומי מיסי הקהילה. קבע והעריך את חלוקת המיסים, איש לפי רכושו והנהיג סדרים ישרים.

הדבר עורר את חמתם של חלק מעשירי הקהילה, שעד אז הנהגת המיסים היתה נתונה בידי תקיפי הקהילה, ורוב נטל המיסים היה על המון העם... הם ניסו להוריד את הרב מכסאו בכל מיני עצות ותחבולות.

בעיקר חרה הדבר לעשיר גדול בשם רפאל, חלפן חצר הקיסר. אותו רשע הציע לשרי המלוכה בעיר הגדולה וינה כי יוותר על חובם בתמורה שיעזרו לו לסלק את רבי יום טוב הלר מרבנות פראג. לאחר מכן יחד עם שניים משונאי הרב הלשינו כי הרב הלר שואף לעשות מהפכה בממשל. הם סילפו קטעים מתוך ספרו "מעדני מלך" להוכיח כי הרב מסוכן למדינה.

מלשינים שפלים אלו חשבו כי על ידי הלשנתם יפטר הרב ממשרתו ויגורש מהמדינה. אך הדבר נתקבל אצל הרשויות בחומרה רבה. רבינו התוס' יו"ט נאסר בכלא ונגזר עליו עונש מוות, ואת היהודים עמדו לגרש מפראג.

באותו זמן, בנו הבחור רבי שמואל חזר משיבתו בעיר מץ, אחרי ארבע שנות לימוד, וה' הצליחו עד כי היה בקי בכל הש"ס.

על אף אורך וקושי הדרך הלך בעונג ושמחה, בחושבו שבקרוב יראה פני אבותיו. "דמיונות ריחפו בי. יותר ויותר גדלה שמחתי כי בקרוב יראה אבי כמה גדול כוחי בלימוד, ובאותה עת בבינתו השבר גדול מאד ... לא ידעתי כי אבי הקדוש יושב משומם באחד מבתי הכלא הנוראים בוניה, עתיד למשפט מוות".

וזה סיפורו: ה' המקדים רפואה למכה סיבב על ידי דבר גדול אשר ממנו צמחה ישועה לאבי. באתי לעיר וינה שמח וטוב לב. קודם כניסתי לעיר שכבתי לנוח מעט על הדשא סמוך לעיר, שם מקום טיול היפה לאנשי השרים. פתאום שמעתי קול רעש גדול צועק 'הצילוננו, כי אבדנו'. הבטתי וראיתי שור בר-בופלו רודף אחר אישה עשירה וגבירה צעירה לימים וילד קטן על ידיה ושור הבר קרב עליהם בקול רעש גדול ובקצף רב.

סיבת כעסו היתה המטפחת האדומה אשר נשאה האומנת עליה, מפני שהשוורים דרכם לכעוס בעת רואם דבר אדום. רצתי תיכף וחלצתי המטפחת מעל האומנת והשלכתי אותה לרגלי שור הבר. הוא רץ אליה והחל לקורעה ולזורקה בקרניו...

בזו השעה הגיעה המרכבה שלהם עם בעלה של האישה הזאת, מלוכש מלבושים יקרים, נושא אותות כבוד בפתיל משי. המה סיפרו לו כל הקורות אותם והציגו אותי ואמרו כי אנכי מצילם. השר הזה היה ציר צרפת בוניה ולא הבין לשון אשכנז. שאל אותי מי אנכי, השבתי לו גם כן בצרפתית 'יהודי ובן רב גדול', כי בארבע השנים אשר הייתי במץ למדתי לשון צרפת בטוב.

השר ביקש ממני כי אסע עימו לביתו ואנכי הודיתי לו על טוב לבבו. גם רצה ליתן לי כסף ולא לקחתי. שאל השר, במה אשלם לך גמולך. השבתי לו, גמולי יהיה בזה שיהיה בלב כבודו מחשבות ורעיונות טובות על היהודים, לדעת כי אנחנו יודעים לעשות טוב בלי שום תקוות גמול.

השיב לי השר, בכל זאת אתה העלם, הנני מוכן תמיד להיות אוהב שלכם. ואחרי כי היהודים נרדפים ומתענים במדינה זו אולי יזדמן לך איזה דבר הנצרך לישועה תוכל לבוא אלי ואני אעשה עבורכם כאשר עשיתם עבורי, כי אנכי ציר צרפת ויש לי כח גדול לצוות.

בקיצור, הרבה לדבר עימי בידידות ואהבה, גם כתב את כתובתו והיורה להודות אלף פעמים. כן עשו גם אשתו והאומנת ואמרו כי צר להם אשר אני יהודי, באם לאו היו מצליחים אותי..."

כתגמול למעשה גבורתו השגריר הכיר לו טובה ופעל לשחרורו של אביו. הוא הצליח במשימתו ועונש המוות הומר תמורת קנס כספי עצום של שנים עשר אלף טאלר לקופת המלוכה.

לזכר הצלתו כתב התוס' יום טוב "מגילת איבה" על התלאות שמצאוהו וקבע את ראש חודש אדר ליום פורים למשפחתו לדורות - "עד עולם, כי בו ביום חזרה העטרה ליושנה להיות אב"ד ור"מ בקהילה קדושה הגדולה קראקא עם הגליל שלה... כן יזכנו הקל יתברך לשרתו ולעובדו".

(מגילת איבה" וס"ה וקיצרנו)

פורים בזמן הזה: מותו של חושך העמים, הרוזן יוסף סטלין בפורים הציל את יהודי ברית המועצות מהגליה ומוות בסיביר.

בקיץ תשי"ב הוצאו להורג שלשה עשרה אישים הבולטים בקהילה היהודית בברית המועצות - "מות הרוגי המלכות". לאחר מכן החלה עלילת "משפט הרופאים", כי קשרו קשר להמתת מנהיגי ברית המועצות. בעקבות כך החלו פיטורים וטיהורים של יהודים מתפקידים בכירים, בבתי חולים, מכונים ועוד. הסתה ארסית זו תוכננה כדי להכין את הקרקע לגירוש היהודים למחנות עבודה בסיביר ולמעשה להביא למותם.

אלא שהקב"ה הצילם-הצילנו מידו: סטלין קיבל שבץ מוחי ובמשך מספר ימים שכב בחדרו בבית הנופש מבלי שראשי המדינה, קציניו ושומרו יעשו להצלתו... מנהיג של חצי עולם, אדם אכזר שהרג עשרים מליון אנשים מבני עמו מבלי להניד עפעף. מליוני אנשים רועדים, פוחדים ממנו, מעריצים אותו והוא שוכב כמו כלב, מחרחר ועטוף בקיאו, בלי טיפול רפואי, עד מותו...

כן יעשה עתה הקב"ה בכל אויבינו ונזכה לגאולה!